

KAMU ÇALIŞANLARI SENDİKALARI BAŞARILI MI?

Aydınlık Dergisi, 20 Eylül 2009

Yıldırım Koç

Kamu çalışanları sendikaları bu yıl da Kamu İşveren Kurulu (esasinda Hükümet) ile toplu görüşme yaptı. Anlaşma sağlanamadı. Hükümet, Uzlaştırma Kurulu'nun kararını da kabul etmedi. Artık kitleselliğini ve etkisini yitirmiş eylemler de, masada yapılan görüşmelerde sunulan görüşler de, Hükümetin politikalarını değiştiremiyor.

Kamu çalışanlarının sendikalaşabileceği tartışmalarının üzerinden 24 yıl, ilk kamu çalışanları sendikası olan Eğitim-İş'in kurulmasının üzerinden 19 yıl geçti. Türkiye Kamu-Sen 1992, Memur-Sen ile KESK de 1995 yılında kuruldu.

Kamu çalışanlarının sendikalaşabileceğini ilk kez Prof.Dr. Alpaslan Işıklı Hocam, TMMOB tarafından 28-29 Aralık 1985 günleri Ankara'da düzenlenen Kamu Çalışanlarının Sorunları Sempozyumu'nda tartışmaya açtı.¹ "Ne olacak ki bunu söylemek; memurların sendikalaşabileceğini herkes biliyor," denebilir. Suyun kaldırıcı gücünü de herkes biliyor. Ancak Arşimet suyun kaldırıcı gücünü anlayıp hamamdan "evreka" diye fırlayınca kadar bunu kavrayıp ifade edebilen yoktu. Yerçekimini de herkes biliyor. Ancak Newton, düşen bir elmanın beynindeki yansımalarından hareketle bu olayı formüle edinceye kadar, kimse bu konunun farkında değildi. Prof.Dr.Alpaslan Işıklı, kamu çalışanları sendikacılık hareketi için Arşimet'tir, Newton'dur. Alpaslan Hoca bunu ilk kez açıkladığında mevcut mevzuat çerçevesinde memurların sendikalaşabileceğine kimse inanmamıştı.

Bugün 1 milyon 17 bin memur ve sözleşmeli personel, kamu çalışanları sendikalarına üye.

Peki, aradan geçen bunca yıla, Türkiye işçi sınıfı tarihinin en büyük eylemlerine, hükümetlerle diyalog arama çabalarına ve uluslararası sözleşmelerin doğrudan uygulanırlık kazanması sayesinde kağıt üzerinde elde edilen en geniş sendikal haklara karşın, kamu çalışanlarının sendikalaşması, memurların ve sözleşmeli personelin çalışma ve yaşama koşullarının iyileştirilmesini sağladı mı?

Ne yazık ki, hayır.

1989 ile 1997 yılları arasında Türkiye'de gayri safi milli hasıla (kabaca, milli gelir) sabit fiyatlarla yüzde 48,5 oranında arttı. Aynı dönemde devlet memurlarının eline geçen net aylık, yüzde 34,0 oranında yükseldi. Aynı dönemde kamu işçilerinin net ücreti ise yüzde 44,0 oranında arttı.

1997 ile 2006 yılları arasında Türkiye'de gayri safi milli hasıla sabit fiyatlarla yüzde 34,4 oranında arttı. Aynı dönemde devlet memurlarının eline geçen net aylık, yalnızca yüzde 3,0 oranında yükseldi. Aynı dönemde kamu işçilerinin net ücreti ise yüzde 19,2 oranında arttı.

Ele Geçen Net Ücretlerdeki Gelişme (1989=100)²

Yıllar	Kamu İşçisi Ücret Endeksi (1989=100)	Kamu İşçisi Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)	Özel Sektör İşçisi Ücret Endeksi (1989=100)	Özel Sektör İşçisi Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)	Memur Aylığı Endeksi (1989=100)	Memur Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)	Asgari Ücret Endeksi (1989=100)	Asgari Ücret Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)	Gayri Safi Milli Hasıla Artış Oranı (Sabit Fiyatlar)(%)
1990	118	18,4	116	16,3	115	15,0	114	13,8	9,4
1991	170	43,6	160	37,1	123	7,2	129	13,0	0,3
1992	180	6,0	169	6,0	140	13,8	140	9,1	6,4
1993	195	8,0	172	1,7	143	2,1	148	5,8	8,1
1994	195	0,0	141	-18,2	112	-21,9	125	-16,0	-6,1
1995	161	-17,1	129	-8,3	107	-4,7	116	-6,6	8,0
1996	121	-25,0	132	1,9	115	7,6	138	18,5	7,1
1997	144	19,2	128	-3,0	134	16,5	151	9,7	8,3

¹ TMMOB, *Kamu Çalışanlarının Sorunları*; Işıklı, A., "Kamu Kesiminde Örgütlenme Hakları, Kamu Kesiminde Çalışanların Sendikal Hakları," Ankara, 1986, s.95.

² 1999 Yılı Programı, *Resmî Gazete*, 15 Kasım 1998, Mükerrer Sayı, s.53.

Ele Geçen Net Ücretlerdeki Gelişme (1994=100)³

Yıllar	Kamu İşçisi Ücret Endeksi (1994=100)	Kamu İşçisi Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)	Özel Sektör İşçisi Ücret Endeksi (1994=100)	Özel Sektör İşçisi Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)	Memur Aylığı Endeksi (1994=100)	Memur Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)	Asgari Ücret Endeksi (1989=100)	Asgari Ücret Bir Önceki Yıla Göre Değişim (%)	Gayri Safi Milli Hasıla Artış Oranı (Sabit Fiyatlar)(%)
1997	74,1	19,2	90,6	-3,0	119,3	16,4	121,2	9,6	8,3
1998	73,1	-1,3	105,9	17,0	117,8	-1,3	115,2	-4,9	3,9
1999	103,8	42,1	118,2	11,6	123,1	4,5	154,9	34,4	-6,1
2000	111,1	6,9	119,4	1,1	108,9	-11,5	132,6	-14,4	6,3
2001	98,2	-11,5	95,3	-20,3	104,8	-3,8	113,9	-14,1	-9,5
2002	89,2	-9,2	94,3	-1,0	110,8	5,7	123,0	8,0	7,9
2003	86,8	-2,7	93,9	-0,4	109,6	-0,9	127,5	3,7	5,9
2004	88,3	1,7	97,1	3,5	112,7	2,6	158,6	24,3	9,9
2005	90,7	2,7	97,7	0,5	115,7	2,5	165,3	4,2	7,6
2006	88,3	-2,7	97,0	-0,7	122,9	6,2	163,9	-0,9	6,0
2007	91,1	3,1	99,4	2,5	127,7	3,9	162,8	-0,7	
2008	90,4	-0,7			136,2	6,7	160,4	-1,5	

Kamu çalışanlarının hemen hemen 20 yıllık sendikal mücadelesi sonucunda ücretler açısından durum, masallardaki tekerleme gibidir: Az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik; bir de döndük baktık ki, bir arpa boyu yol gitmişiz. Hatta nispi olarak geriye gitmişiz.

Tabii ki bu süreçte, kamu çalışanlarının 1965-1971 döneminde TÖS aracılığıyla, 1972-1980 döneminde ise çeşitli memur dernekleri sayesinde geliştirdiği örgütlenme ve örgütlü mücadele geleneği canlandırıldı; memurların özgüveni geliştirildi; kamu işyerlerindeki keyfi uygulamalar azaltıldı; çalışma yaşamının çeşitli alanlarında sınırlı bazı gelişmeler sağlandı.

Ancak, çalışma süresi, yıllık ücretli izin, çeşitli izinler, disiplin hükümleri, yemek, servis, lojman ve aylıklar konusunda önemli başarılar elde edilemedi.

Şapkalarımızı önümüze koyup, bunun nedenlerini tartışmakta yarar var.

³ 2004 Yılı Programı, *Resmi Gazete*, 28 Ekim 2003, Mükerrer Sayı, s. 170; 2009 Yılı Programı, *Resmi Gazete*, 30 Ekim 2008, Mükerrer Sayı, s.181.